

سالی ۶۰۰ پوند طلا برای غارت کتاب‌های خطی ایرانیان

یکی از نکات مهمی که معمولاً در مطالعات مربوط به تاریخ استعمار، به‌ویژه در ایران، گرفتار غفلت می‌شود، غارت میراث مکتوب سرزمین ما توسط بیگانگان است. استعمارگران فعال در ایران، به‌ویژه انگلیسی‌ها، سعی فراوانی برای خارج کردن نسخه‌های خطی و نفیس از ایران داشتند و متأسفانه تا حدود زیادی هم موفق بودند؛ دلیل

« اداره کشور به شکل دور کاری! »
 ابوالقاسم خان ناصر الملک، یکی از آن
 معمارهای تاریخی است. او پس از فوت
 عضدالملک، در ۳۰ شهریور ۱۲۸۹،
 بانفوذ انگلیس و تلاش محمدعلی

فروغی، نایب السلطنه شد و به جای احمدشاه که هنوز به سن قانونی نرسیده بود، اداره امور کشور را به دست گرفت. ناصرالملک چند کار مهم انجام داد: اول: احمدشاه را از ایران و پیشرفت

آن ناامید کرد! دوم: با تهدید روسیه، مجلس شورای ملی را منحل نمود و کشور سه چهار سالی اصلاً مجلس نداشت! و سوم: با وجودی که ماهی ۱۰ هزار تومان حقوق می گرفت،

مناسب می‌دانید، محافظت شود». البته در این بین، بودند افرادی که پی‌به‌پیست استعمارگران بودند؛ بزرگانی مانند آیت‌الله‌العظمیٰ مرعشی نجفی که در ایام طلبگی، باوجود کمبود مالی فراوان و با پول حاصل از کارگری، اقدام به خرید نسخه‌های خطی می‌کردند و امروزه، حاصل کار ایشان در کتابخانه مشهورشان در قم وجود دارد.

دوست نداشت در ایران زندگی کند و از سه سال و نیم نیابت سلطنت، دو سال آزاد اروپا و انگلیس خوش می‌گذراند و به صورت تلگرافی یا به قول امروزی‌ها دورکاری، مملکت را اداره می‌کرد.

وابستگی فراهم آورد.

حاج آقا نورالله از همان ابتدای بارگشت به زادگاهش، نشان داد که مخالف استبداد و استعمار است و با آغاز انقلاب مشروطه، به حمایت از آن پرداخت. او در جریان واقعه مهاجرت کبرای علمای تهران به قم که به تعبیر حامد الگار، اعلام عمومی عدم مشروعیت حکومت استبدادی بود، در کنار آن‌ها قرار گرفت و بعدها، نخستین انجمن ملی تاریخ ایران را در اصفهان تشکیل داد؛ انجمنی به نام «انجمن مقدس ملی اصفهان» که در آن، رجال سیاستمدار و روشن ضمیری چون شهید مدرس حضور داشتند. حاج آقا نورالله، پس از به توپ بستن مجلس شورای ملی با دستور محمدعلی شاه، چراغ آزادی خواهی را در اصفهان روشن نگه داشت و با همکاری شهید مدرس، انجمن سری مشروطه خواهان را تأسیس کرد. کار به جایی رسید که مستبدان، او را تحت تعلیم قرار دادند و حاج آقا نورالله، برای ارائه گزارش به علمای اعلام، شخصاً راهی نجف اشرف شد و زمینه را برای حمایت بیشتر از مشروطه خواهان فراهم کرد.

■ اعلام جنگ به انگلیسی ها

با آغاز جنگ جهانی اول در سال ۱۲۹۳ شمسی، وضعیت کشور دچار هرج و مرج شدیدی شد. حاج آقا نورالله که به اصفهان بازگشته بود، حمایت همه جانبه خود را از دولت مرکزی برای حفظ استقلال ایران اعلام کرد. با حمایت او، ژاندارمری در اصفهان قدرت مضاعفی یافت و حاج آقا نورالله به عنوان مجتهدی نامدار و مورد اعتماد عموم، به اشغالگران انگلیسی که بهبهان را مقابلۀ مستعانی تا نزدیکی اصفهان پیشروی کرده بودند، اعلام کرد داد و حتی نیروهای تحت امر او، مراکز سیاسی و اقتصادی بریتانیا را در اصفهان تصرف کردند.

محمد حسين نيکبخت

آغاز قرن بیستم میلادی در تاریخ ایران، با اتفاقات بزرگ و تأثیرگذاری همراه شد: انقلاب مشروطیت که پایه‌های آن از مدت‌ها قبل شکل گرفته بود، به پیروزی رسید و برای نخستین بار، ایرانیان به‌شکلی گسترده با مفاهیم و ساختارهای سیاست و اقتصاد جهانی آشنا شدند؛ این آشنایی البته هزینه سنگینی داشت، ایران تا مرز تبدیل شدن به مستعمره انگلیس پیش رفت و شرایط کشور به‌ورطه خطرناکی افتاد. با آغاز جنگ جهانی اول، بیگانگان ایران را به‌عصره تاخت‌وتاز و میدان جنگ خود تبدیل کردند و حکومت مرکزی به‌دلیل ضعف مفرط سیاسی، نظامی و اقتصادی، قادر به نشان دادن واکنش مناسب و درخور نبود. با این حال، در آن بین، گاه فریادهایی بلند می‌شد که طنین آن‌ها، امیدبه آینده را در دل مردم ما روشن می‌کرد و معنا و مفهوم استقلال طلبی و وطن دوستی را در فکر و جان ایرانیان می‌نشاند. آیت‌الله حاج آقا نورالله آصفهانی یکی از کسانی بود که با فراموشی از عصر تاریک، الهام‌بخش خلیه‌ها شد؛ او درآمیزد سالروز شهادت مظلومان‌اش به‌دستور رضاشاه در سال ۱۳۰۶ شمسی است، نه فقط برای حفظ استقلال سیاسی ایران به‌حیایت از مشروطه‌خواهی و تأسیس حکومت مردمی مقتدر در کشور برخاست، بلکه با پشتیبانی و نیز سرمایه‌گذاری در نخستین شرکت سهامی تاریخ ایران، نقش مهمی در ترویج خودکفایی و ار‌نهادن به جایگاه تولیدات داخلی ایفا کرد.

■ تولد در خاندان مبارز

حاج آقا نورالله در سال ۱۲۴۰ ه. ش در شهر اصفهان

